

DIAGNOSI DE L'ÀMBIT SOCIAL

PLA CLIMA

Barcelona, juliol de 2017

Crèdits:

Direcció i supervisió: Ares Gabàs i Irma Ventayol (Ajuntament de Barcelona)

Redacció: La Vola

Col·laboració: Benjamí Gauchía, Andoni González, Patrícia Lacera (Ajuntament de Barcelona)

Agraïments:

M.Carmen Fortea, Pilar Navarro, Ester Quintana, Montserrat Rovira, Albert Sales, Ramón Sanahuja (Ajuntament de Barcelona)

1	DIAGNOSI DE L'ÀMBIT SOCIAL.....	5
1.1	MARC COMPETENCIAL GLOBAL.....	5
1.1.1	LA XARXA DE SERVEIS SOCIALS.....	8
1.1.2	CONSORCI DE SERVEIS SOCIALS DE BARCELONA	9
1.2	PERFIL SOCIAL DE BARCELONA EN RELACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC	10
1.3	BARCELONA NO PARTEIX DE 0. MESURES IMPLANTADES.....	13
1.3.1	INSTRUMENTS DE PLANIFICACIÓ I GESTIÓ.....	13
1.3.2	RECURSOS RELACIONATS AMB HABITATGE	17
1.3.3	RECURSOS PER AFRONTAR LA POBRESA ENERGÈTICA.....	17
1.3.4	RECURSOS RELACIONATS AMB EDUCACIÓ.....	18
1.3.5	PLANS I PROGRAMES MUNICIPALS ESPECÍFICS.....	21
1.3.6	CATÀLEG DE SERVEIS I AJUTS	22
1.3.7	PLANS D'EMERGÈNCIA MUNICIPAL.....	25
1.4	ACTUACIONS SUPRAMUNICIPALS EN MATÈRIA D'ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC	26
1.5	SESSIONS PARTICIPATIVES.....	27
1.6	CONCLUSIONS.....	27
1.7	CONSIDERACIONS FINALS.....	28
1.8	ANNEX I. RESULTATS DE LES SESSIONS PARTICIPATIVES (MAIG 2016*).....	30

1 DIAGNOSI DE L'ÀMBIT SOCIAL

Un dels fenòmens que definirà amb més intensitat el segle XXI serà l'impacte que els canvis irreversibles del clima tindrà sobre el benestar de les poblacions (i molt en particular de les poblacions urbanes). És obvi que les societats, tant les més desenvolupades econòmicament com les menys desenvolupades, no estan preparades per respondre a aquesta amenaça. Aquests canvis climàtics exigiran (i ja estan exigint) transformacions molt substancials en les nostres societats, per tal de pal·liar els efectes que pugui tenir en la salut i benestar dels ciutadans. Aquests impactes es poden donar de forma més intensa en certs col·lectius socials, fet que fa necessari preveure mesures específiques de suport, sensibilització i educació que permetin a aquests col·lectius afrontar aquests impactes.

El present capítol inclou la diagnosi de l'àmbit social de Barcelona en base a possibles impactes derivats del canvi climàtic. Primer, es du a terme una breu descripció de les competències de l'Ajuntament en aquest àmbit. Tot seguit, es contextualitza alguns impactes directes i indirectes que podria ocasionar el canvi climàtic sobre el benestar dels ciutadans de Barcelona i en especial els col·lectius més vulnerables. Posteriorment, es detalla el resultat de la recollida d'informació a partir de Plans, informes tècnics, iniciatives municipals i la documentació de les sessions participatives amb representants de diferents àrees del consistori. Per acabar, s'apunten les conclusions generals en base a la documentació generada, i que hauran de servir de base per a definir les actuacions a incloure en el present Pla.

1.1 MARC COMPETENCIAL GLOBAL

Tenint en compte que les polítiques socials són per definició transversals, es relacionen de forma directa o indirecta amb les diferents àrees de l'Ajuntament de Barcelona, així com amb accions competència d'altres administracions supramunicipals. Per tal de concretar la present diagnosi en aquest apartat es concreten les competències de les dues principals àrees relacionades amb l'acció social: l'**Àrea de Drets Socials** i l'**Àrea de Drets de la Ciutadania, Participació i Transparència**. També cal tenir en compte les funcions de l'àrea de **Seguretat i Prevenció i les iniciatives formatives i divulgatives promogudes per la Direcció d'Estratègia i Cultura de la Sostenibilitat**, en tant que poden estar relacionades amb accions i mesures a aplicar en el present Pla Clima.

La gestió i planificació de la política social es lidera des de l'**Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona**, la qual coordina de forma integrada la política de l'Ajuntament en matèria social. Així de la Gerència de Drets Socials es coordinen les següents àrees:

- La **Direcció d'Acció Social** coordina les diferents àrees d'atenció directa a les persones i s'organitza en els següents serveis:

- La **Direcció de Serveis d'Intervenció Social** coordina les accions d'atenció a les persones vulnerables, d'intervenció social a l'espai públic i d'atenció a col·lectius específics com les famílies, la infància i la gent gran.
  - Des de la **Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Gent Gran** es coordinen les àrees de Joventut i Adolescència, i les àrees de promoció de la gent gran i de la infància.
  - La **Direcció de Serveis d'Atenció i Acollida a Immigrants**, orientada a oferir suport i atenció a les persones nouvingudes.
  - S'inclou també la **Direcció de Serveis d'Urgències i Emergències Socials**, amb l'objectiu d'oferir serveis específics als col·lectius més vulnerables i en situacions excepcionals d'urgència i emergència social.
  - **L'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSSB)** el qual té com a missió impulsar, organitzar i coordinar internament i externament el procés de prestació dels serveis socials bàsics de responsabilitat municipal adreçats a la ciutadania, i fer-ho amb uns paràmetres de qualitat i equitat que contribueixin a garantir el benestar de totes les persones que viuen i conviuen a la ciutat.
  - **L'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD)**, ofereix serveis d'atenció directa a les persones amb diversitat funcional i treballa amb la resta de l'Ajuntament i entitats per estendre els conceptes de l'accessibilitat i la inclusió.
- La **Direcció de Planificació i d'Innovació** té per objectiu establir la planificació estratègica, coordinant les tasques de planificació, recerca i coneixement, innovació, comunicació i participació social. També es gestionen des d'aquesta àrees la gestió de tipus administrativa i la gestió de les infraestructures i equipaments.
  - **Direcció de Serveis de Salut** (àrea objecte d'una diagnosi específica)
  - La gestió, planificació i coordinació dels serveis educatius que es porta a terme des de **l'Institut Municipal d'Educació**, el qual és responsable de la gestió de les escoles bressol municipal, escoles municipals de música i Conservatori.
  - També s'inclou en aquesta àrea la **Gerència d'Habitatge Social**

En matèria d'habitatge, el **Consorci de l'Habitatge de Barcelona** és un ens públic de caràcter associatiu entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona que té la finalitat de desenvolupar les funcions, activitats i serveis relacionats amb l'habitatge assequible que li atorga en exclusiva l'article 85 de la Carta municipal de Barcelona. El **Consell de l'Habitatge Social de Barcelona (CHSB)** s'inscriu en el marc del Consorci de l'Habitatge de Barcelona, com a òrgan consultiu i de participació sobre la política d'habitatge a la ciutat.

Des del **Patronat Municipal de l'Habitatge** es gestiona tot el referent a la promoció pública d'habitatge. Administra al voltant 6.500 pisos, molts d'ells propis i d'altres pertanyents a altres administracions, que s'adjudiquen entre les persones que compleixen determinats requisits econòmics i socials.

En totes aquestes accions i serveis cal una coordinació directa amb polítiques de tipus social desenvolupades per altres administracions supramunicipals, en aquest cas, especialment el **Departament de Treball, Afers Socials i Família** i el **Departament d'Ensenyament** de la Generalitat de Catalunya. En aquest marc es disposa com a òrgan de coordinació entre el departament i el món local del **Consell de coordinació de Benestar Social**.

Així mateix, des de l'**Àrea de Drets de la Ciutadania, Participació i Transparència** es coordinen altres competències i programes que tenen una relació directa amb el component social, com poden ser:

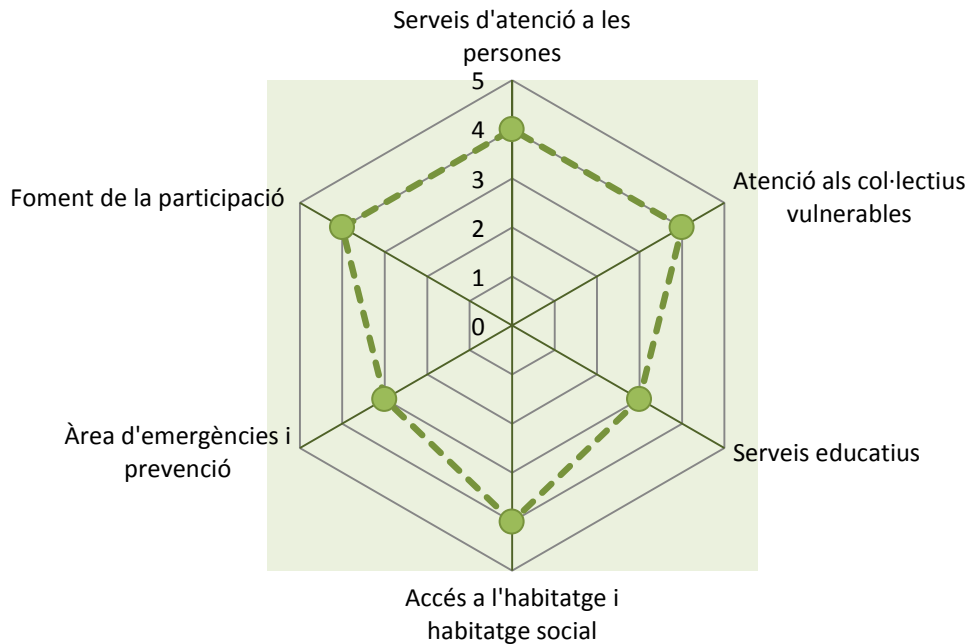
- Promoció de la protecció i la defensa dels **drets polítics** de la ciutadania.
- Atenció directa a la ciutadania en les matèries que l'afecten en la seva relació amb l'Ajuntament, en particular, i amb la resta d'institucions, en general.
- Facilitar l'accés a la informació municipal i fer publicitat activa de les polítiques i els serveis públics promoguts per l'Ajuntament per afavorir la **participació ciutadana** en la seva millora i en el control democràtic de l'acció de govern.
- Foment de la presència activa de la ciutadania en el procés d'elaboració, d'execució i d'avaluació de les polítiques públiques.
- Col·laborar en la creació de xarxes comunitàries que facilitin l'enfortiment de la capacitat ciutadana per ser subjecte actiu en els afers col·lectius.
- Programa d'acollida Ciutat Refugi

També cal tenir en compte les accions desenvolupades des de l'àrea de **Seguretat i Prevenició**, la qual coordina les polítiques de prevenció, seguretat i protecció civil a Barcelona, en col·laboració i coordinació amb la resta d'organitzacions i cossos competents en la matèria. Així mateix, engloba en les seves competències una d'especial importància en matèria d'adaptació al canvi climàtic com és la d'anticipar-se als conflictes, riscos i amenaces, incorporant una visió i unes polítiques d'actuació fonamentades en la prevenció.

Finalment, pel que fa a l'acció municipal, cal considerar les accions desenvolupades en l'àmbit de l'**Educació Ambiental des de la Direcció d'Estratègia i Cultura de Sostenibilitat d'Ecologia Urbana**, des d'on es poden intensificar i amplificar accions comunicatives i pedagògiques vinculades al Canvi Climàtic.

En el següent esquema es resumeix la capacitat de l'Ajuntament en quan a competències en els diferents àmbits que constitueixen el sector de serveis socials:

Marc Competencial

Nivell 1	Cap mena d'influència
Nivell 2	Informat
Nivell 3	Capacitat d'influència
Nivell 4	Participació en la presa de decisió
Nivell 5	Competència total

1.1.1 LA XARXA DE SERVEIS SOCIALS

La **xarxa de serveis socials municipals** de l'Ajuntament de Barcelona compren el conjunt d'ajudes, equipaments, projectes, programes, serveis i prestacions destinats a assegurar el dret de les persones a viure dignament. La finalitat dels serveis socials és:

- Assegurar el dret de les persones a viure en condicions durant totes les etapes de la vida
- Cobrir les necessitats personals bàsiques i socials
- Promoure l'autonomia personal
- Prevenir les situacions de risc
- Afavorir la promoció i la participació en la comunitat

Els serveis socials de la ciutat de Barcelona s'organitzen en serveis socials bàsics i serveis socials especialitzats.

1.1.1.1 ELS SERVEIS SOCIALS BÀSICS

Els serveis socials bàsics són el primer nivell del sistema públic de Serveis Socials. Atenen els ciutadans i ciutadanes de forma personalitzada i estan integrats per un conjunt

organitzat i coordinat d'accions professionals amb l'objectiu de millorar el benestar social i afavorir la integració de les persones.

L'objecte principal és promoure els mecanismes per conèixer, prevenir i intervenir amb persones, famílies i grups socials, especialment si es troben en situacions de risc social o d'exclusió. S'organitzen territorialment i estan dotats d'equips multidisciplinaris orientats a l'atenció individual, familiar i col·lectiva, i ofereixen els següents serveis:

- Ofereixen atenció, orientació i assessorament sobre tots els serveis i prestacions als quals es pot accedir. També poden promoure mesures d'inserció social i laboral, i de prevenció i atenció a maltractaments.
- Tramiten les prestacions econòmiques d'urgència social, les prestacions econòmiques d'àmbit municipal, i les altres que els siguin atribuïdes.
- Igualment treballen amb les entitats i associacions de la seva zona en projectes conjunts relacionats amb l'atenció social. D'aquesta manera contribueixen a prevenir el risc d'exclusió i enforteixen els llaços de cohesió social.

Els centres d'atenció social disposen d'educadors/es, psicòlegs/es i treballadors/es socials. Aquests professionals valoraran la situació personal i social per determinar l'orientació més adequada.

1.1.1.2 EL SERVEIS SOCIALS ESPECIALITZATS

Els serveis socials especialitzats donen resposta a situacions i necessitats que requereixen tecnologies o recursos molt específics. Aquests serveis es presten en equipaments específics i s'orienten a donar resposta a situacions i necessitats socials que requereixen una especialització tècnica. Els serveis socials especialitzats poden ser de titularitat pública o prestats per entitats diverses (tant d'iniciativa social com mercantil) que intervenen en aquest sector.

Els Serveis Socials Bàsics, prèvia valoració professional, adrecen i gestionen l'accés als serveis socials especialitzats. També es coordinaran amb aquests per garantir una atenció social conjunta i eficaç, de qualitat i adequada a cada situació o problemàtica específica.

Per aprofundir en les competències en matèria de serveis socials es recomana consultar la Llei 12/2007 de serveis socials i el Decret 142/2010 pel que s'aprova la cartera de Serveis Social 2010-2011, prorrogada i ampliada la seva vigència pel 2012.

1.1.2 CONSORCI DE SERVEIS SOCIALS DE BARCELONA

El principi inspirador del **Consorti de Serveis Socials de Barcelona (CCSBcn)** és la proximitat en la prestació dels serveis socials, i està present en el desenvolupament de totes les seves funcions. Segons el Decret 113/2006 de constitució del Consorti del CSSBcn, té assignades les següents funcions:

- Elaborar la planificació general en matèria de serveis socials a l'àmbit del municipi de Barcelona, l'aprovació de la qual correspon al Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya.
- Proposar al Govern de la Generalitat la reglamentació de les entitats, els serveis i els establiments, públics i privats, que prestin serveis socials en el municipi de Barcelona.
- Programar, prestar i gestionar els serveis socials d'atenció especialitzada d'abast superior, que impliquen funcions de valoració, diagnòstic, tractament, suport o rehabilitació.
- Organitzar la informació a la ciutadania i proporcionar el suport informatiu, d'avaluació i estadístic a les tasques ordenadores i planificadores dels serveis socials.
- Emetre informe pel que fa a les sol·licituds relatives a l'atorgament de subvencions i convenis formulats per la Generalitat de Catalunya o l'Ajuntament de Barcelona amb l'Estat o altres entitats públiques o privades que afectin el municipi Barcelona, en l'àmbit funcional del Consorci.

El Consorci també pot tenir altres competències en funció de les delegacions que puguin realitzar les administracions consorciades.

1.2 PERFIL SOCIAL DE BARCELONA EN RELACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC

En els últims anys s'han succeït una sèrie de canvis socioeconòmics significatius que han alterat els patrons de pobresa. Una de les conseqüències de la crisi derivada ha estat l'augment de població per sota el llindar de pobresa, que segons "l'Enquesta de condicions de vida (2016)" de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), frega el 20% a Catalunya. En el cas de Barcelona, segons l'informe 'La Salut a Barcelona' (2016) elaborat per l'Agència de Salut Pública, el 9% de les llars viuen en pobresa material severa i un 10,6% pateix pobresa energètica. En aquest sentit, cal seguir garantint el benestar social, generar ocupació i prestar una atenció especial a les persones en risc d'exclusió.

Els col·lectius desafavorits i sense sostre són especialment vulnerables als impactes del canvi climàtic. En aquest sentit, a Barcelona i segons dades del recompte de 2017 organitzat per la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar (XAPSLL), un total de 1.026 persones pernocten a la via pública i 1.954 en equipaments municipals o de les diverses entitats socials, pisos amb suport social o pensions¹. Cal tenir present també la població afectada per la pobresa energètica, sobre els quals l'Ajuntament realitza programes específics per a la seva atenció.

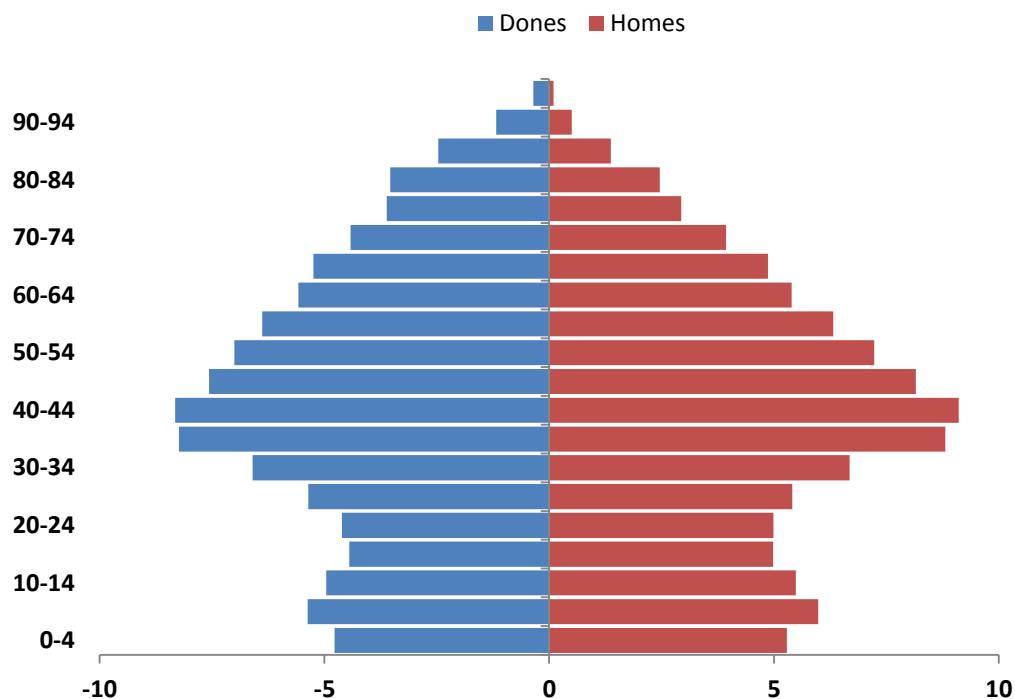
Dins dels col·lectius vulnerables s'inclouen també les persones amb malalties cròniques, així com la gent gran i els infants. Tal com es pot comprovar en la següent figura, el

---

¹ <http://recompte.barcelona>

col·lectiu de gent gran és cada cop més rellevant a la ciutat, element a tenir especialment en compte en els propers anys.

Figura 1: Piràmide d'edats de la ciutat de Barcelona (2015)

Font: Elaboració pròpia a partir de IDESCAT

Barcelona disposa de l'**Observatori Social de Barcelona**, que té com a objectiu conèixer i avaluar la situació i l'evolució de les condicions de vida de la població, la realitat dels diferents col·lectius i l'evolució dels fenòmens i processos socials que afecten a la qualitat de vida de les persones i a la cohesió social de Barcelona. Des d'aquest observatori es realitzen estudis diversos sobre la realitat social de la ciutat, bé de forma general, o bé estudiant col·lectius específics.

Les repercussions socials dels impactes previstos, es poden donar en situacions tals com:

- Major necessitat de consum energètic i d'aigua per augment de la calor.
- Degut a situacions de pobresa energètica i males condicions dels habitatges, disminució del confort climàtic i augment la vulnerabilitat davant episodis extrems de temperatura, de determinats col·lectius. En episodis torrencials, les pitjors condicions poden incrementar el risc de danys.
- Increment de les situacions d'emergència per onades de calor, sequera o danys provocats per fenòmens torrencials o temporals marins
- Riscos derivats per activitats laborals a l'exterior en èpoques d'onades de calor.

- Existeix un risc d'inadaptabilitat de part de la població a causa del desconeixement dels efectes del canvi climàtic, fet pel qual esdevenen clau accions de comunicació, sensibilització i educació.

A març de 2017, l'Àrea de Drets Socials va publicar **l'Enquesta de condicions de vida de les persones usuàries dels Centres de Serveis Socials**. L'estudi recull dades sobre el perfil socioeconòmic dels usuaris dels serveis socials de Barcelona, l'accés a l'habitatge, la pobresa, la pobresa energètica, l'accés al mercat laboral, la salut, la desigualtat de gènere i la bretxa digital.

L'estudi sobre la pobresa energètica dut a terme sobre els usuaris de Serveis Socials, es centra en identificar les llars que no poden mantenir una temperatura adequada durant els mesos més freds de l'any, donat que a dia d'avui és el factor més crític per determinar condicions desfavorables d'habitabilitat i les problemàtiques, especialment sobre la salut, que se'n deriven. Dels 6623 usuaris de Serveis Socials enquestats, gairebé el 54% manifesten tenir problemes per mantenir la llar a una temperatura adequada durant els mesos més freds de l'any. D'aquestes, el 63% són llars amb menors dependents.

Dins el context del canvi climàtic cal posar de manifest que la demanda energètica es pot veure modificada. Les tendències apunten a un augment de les temperatures, que podrien arribar a reduir dràsticament el consum d'energia per calefacció a la ciutat de Barcelona, mentre que augmentaria la necessitat de millorar el confort climàtic dels habitatges per condicions de calor extrema. Aquest fet, augmentaria la necessitat de refrigeració, ja sigui de manera passiva a través d'actuacions de rehabilitació energètica dels edificis, o bé per increment d'instal·lacions d'aparells d'aire condicionat, amb el consegüent increment de la demanda energètica que representa, i requeria per tant especial atenció als col·lectius més vulnerables per tal de garantir que no pateixen de manera desigual els efectes del canvi climàtic.

Per districtes, Sant Andreu, Nou Barris i Sants-Montjuic són els que actualment més pateixen pobresa energètica, 66,2%, 65,1% i 63,2% respectivament, els segueixen per ordre: Horta-Guinardó (55%), Gràcia (51,7%), Ciutat Vella (47,8%), Sant Martí (46,6%), Eixample (43,4%), Les Corts (39,1%) i Sarrià-Sant Gervasi (35,1%).

Segons les dades de l'enquesta es podria definir com a perfil tipus de població que pateix pobresa energètica a Barcelona dones estrangeres, de 35 a 44 anys que viuen soles, amb feines esporàdiques i mal remunerades, estudis primaris, i amb fills dependents al seu càrrec que visquin a Nou Barris o Sant Andreu.

Amb tot, tenint en compte l'objectiu del present document, a continuació s'analitzen aquelles accions que ja es duen a terme des de l'Ajuntament en l'àmbit social i que poden estar relacionades amb les estratègies de resiliència i adaptació al canvi climàtic.

1.3 BARCELONA NO PARTEIX DE 0. MESURES IMPLANTADES

Tot seguit es presenta el recull d'accions i mesures dutes a terme a la ciutat de Barcelona per tal de garantir el benestar social de la ciutadania.

1.3.1 INSTRUMENTS DE PLANIFICACIÓ I GESTIÓ

El **Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022** aposta per una Barcelona més equitativa, pròspera i autosuficient i ofereix un marc de referència per a totes les organitzacions ciutadanes que vulguin contribuir a la millora de la sostenibilitat. Pel què fa al benestar social, descriu les següent línies estratègiques vinculades al canvi climàtic:

- Incrementar la **qualitat de vida** i les oportunitats de desenvolupament humà, amb una atenció especial a les persones amb dependència.
  - Garantir un **habitatge digne** per a tothom desenvolupant polítiques econòmiques i socials. Facilitar l'accés a l'habitatge a les persones que no en tenen, a les que necessiten ajuda per costejar-lo, mantenir-lo i/o millorar-lo. Potenciar alternatives d'accés i de gestió de l'habitatge (masoveria urbana, cooperatives d'habitatges, *cloudhousing**, etc.).
  - Garantir l'**educació de qualitat**, equitativa i inclusiva per a tothom, al llarg de la vida. Assegurar l'accés a l'educació pública i prioritzar l'atenció a la primera infància. Emfatitzar el paper de la comunitat educativa.
  - Garantir a tothom l'accés a la **sanitat** pública amb igualtat de condicions i un sistema sanitari excel·lent.
  - Fomentar l'estil de vida saludable, amb accés a una alimentació equilibrada i variada, activitat física i contacte amb la natura.
- Eradicar la pobresa**, a través de la inserció dels col·lectius desfavorits i vulnerables i de la reducció de la riquesa extrema.

En el marc de la COP21 -París, Barcelona va presentar el **Compromís de Barcelona pel Clima (CBC)**, promogut per més de les 900 entitats ciutadanes vinculades a la xarxa Barcelona + Sostenible, signants del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022 i el propi Ajuntament de Barcelona. El CBC planteja 2 objectius quantificables per l'any 2030

- Pel que fa a la mitigació, la reducció del 40% de les emissions de CO2 equivalent per càpita respecte als valors del 2005
- Pel que fa a l'adaptació, l'increment del verd urbà en 1,6km2 (és a dir, 1m2 per cada habitant actual)

El CBC incorpora projectes d'acció climàtica, tant municipals com d'acció ciutadana. Entre ells, per la seva contribució a l'adaptació el canvi climàtic en la seva vessant més social, cal tenir en consideració els següents:

Projectes municipals:

1. Creació d'un Operador energètic municipal
2. Disseny d'un corredor verd que reforci serveis ambientals i mobilitat sostenible
3. Creació d'un jardí per a la biodiversitat dirigit a la conservació d'espècies
4. Confecció d'un mapa de població vulnerable al canvi climàtic en relació a la salut

Projectes ciutadans:

1. E4: endolla't a l'estalvi i eficiència energètics
2. Reforma passiva i consciència activa contra la pobresa energètica
3. Cobertes mosaic
4. Fem pinya contra el canvi climàtic
5. El canvi climàtic canvia el planeta, i també et canvia a tu

Cal destacar també l'adhesió al **Pacte d'Alcaldes i Alcaldesses per l'Energia i el Clima** (8 de març 2017), que engloba sota una mateixa estratègia temes de mitigació i adaptació al canvi climàtic, i, per primera vegada, incorpora la garantia d'accés a l'energia. Dins aquest context, i per de tal treballar amb una visió integradora les mesures de mitigació, adaptació i justícia climàtica, que permetin assolir els objectius d'aquest nou compromís, Barcelona està desenvolupant el Pla Clima. Els seus 4 eixos estratègics són:

1. **Mitigació:** Intensificar les accions de mitigació en un context de recuperació econòmica, per tal de créixer de manera sostenible, afavorint l'estalvi, l'eficiència energètica i l'ús racional de l'energia i donant un impuls a la màxima generació renovable i local.
2. **Adaptació:** Analitzar com el canvi climàtic afectarà a la ciutat i identificar mesures d'adaptació, especialment solucions basades en la natura, que generin co-beneficis i que siguin flexibles i transversals. Paral·lelament a la definició de noves mesures es treballarà per incorporar aquests criteris en els processos de planificació, transformació i gestió de la ciutat i en els plans sectorials existents.
3. **Resiliència:** Fer de Barcelona un model de ciutat resilient, que sigui capaç d'afrontar els reptes actuals i de futur, i treballi per reduir les seves vulnerabilitats en tots els àmbits que afecten la vida dels seus ciutadans, garantint una prestació de serveis de la màxima qualitat.
4. **Justícia climàtica:** Posar als ciutadans i col·lectius més vulnerables al centre de les polítiques climàtiques. Es treballarà per garantir l'accés a l'energia just i per a tothom, amb molt especial atenció als col·lectius vulnerables, mitjançant polítiques combinades d'accés a instal·lacions d'autogeneració, millores en les condicions de l'habitatge, assessorament energètic i en les millors condicions de qualitat, sostenibilitat i costos.
5. **Acció ciutadana:** Promoure l'acció ciutadana a través del Compromís de Barcelona pel Clima i els projectes de co-creació que s'hi emmarquin.

El **Pla Clima** actuarà per tant com a marc estratègic de les accions de resiliència i adaptació al canvi climàtic -així com del Pla d'Energia, Canvi climàtic i Qualitat de l'Aire 2011-22- i tindrà una visió a llarg termini, amb horitzó temporal a 2030.

Recentment, per fer front a les situacions d'emergència social, des de l'Ajuntament de Barcelona s'impulsa la mesura de govern d'**Accions urgents de lluita contra la pobresa: Per una Barcelona més justa i equitativa**, la qual de forma resumida, preveu les següents accions (es destaquen aquelles que es considera que poden tenir relació amb les estratègies a impulsar en relació a l'adaptació al canvi climàtic):

- Proposta de modificació del Reglament de la Taula d'habitatge d'Emergència social i ampliar el programa "Primer la Llar" (HousingFirst) d'accés immediat a l'habitatge i suport socioeducatiu adreçat a persones sense sostre a la ciutat de Barcelona.
- Revisar els protocols signats per l'Ajuntament i involucrar les companyies subministradores per tal de fer-les corresponsables de les solucions a les situacions de pobresa energètica
- Elaborar un diagnòstic profund, integrat i participat de les necessitats socials i de qualitat de vida de la ciutat, amb un accent especial en els grups socials i els barris més desfavorits, que inclogui nous indicadors per tal de fer visibles problemes poc coneguts i explicar-ne les seves causes i ajudar a prioritzar les polítiques i intervencions més adients.
- Elaborar una avaluació integrada, a curt i mig termini de les polítiques i intervencions socio-sanitàries i de quin és el seu impacte sobre la qualitat de vida i la salut de les persones i barris de la ciutat de Barcelona, amb un especial accent sobre les situacions de major pobresa, vulnerabilitat i desigualtat existents a la ciutat
- Ampliar el coneixement i les dotacions pel que fa als serveis socials bàsics.
- Articular una estratègia municipal d'inclusió, de manera coordinada amb l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, els moviments socials i el conjunt de la ciutadania

L'**Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva** és l'espai de participació, de cooperació publico-privada i d'acció conjunta entre institucions i 600 organitzacions de la ciutat que treballen per construir una Barcelona més inclusiva i amb major qualitat de vida per a totes les persones. L'**Estratègia Compartida**, és el full de ruta del qual es dota l'Acord Ciutadà, que compromet les institucions i entitats socials de la ciutat per treballar plegats cap a una Barcelona més inclusiva i fer front conjuntament als aspectes socials de la crisi. Estableix uns objectius i línies estratègiques compartides per l'Ajuntament i la societat civil en l'actuació social a la ciutat. Les seves propostes d'acció articulen, no només els projectes finançats amb recursos públics de l'Ajuntament, sinó també dels recursos propis de les entitats socials i fons d'altres administracions que desenvolupen projectes del tercer sector a la ciutat. Dins el marc d'aquesta estratègia, s'impulsen **Projectes Tractors** per tal de dur a terme accions compartides basades en la cooperació, la confiança i el coneixement mutu, a través de la creació dels **Grups d'Impuls i Seguiment** (GIS) formats per entitats i institucions de l'Acord. El **Projecte Tractor "Garantir la cobertura de les necessitats essencials"** pretén garantir a les persones o

famílies de la ciutat la cobertura de les principals necessitats bàsiques o vitals en relació al dret a l'alimentació i a una temperatura adequada per al seu habitatge o accés als subministraments bàsics amb criteris de dignitat. La **Garantia del dret a l'alimentació adequada** té l'objectiu d'establir una nova cultura de l'alimentació que no connecti els excedents alimentaris amb la pobresa alimentària de forma directa, sense renunciar a noves formes de gestió del sector alimentari per reduir de forma significativa l'impacte ambiental del rebuig alimentari. Una altra de les accions rellevants pels objectius del present Pla és el **Foment de l'ocupació local entre les més vulnerables**, impulsada dins el marc del **Projecte Tractor "Una Economia més Social"**. Mitjançant aquesta iniciativa es pretén promoure una ocupació de qualitat, més benestar i solidaritat, vinculats a les noves activitats econòmiques i serveis que es desplegaran a través dels nous plans i projectes relacionats amb a la lluita contra el

És rellevant destacar també el **Pla de Barris de Barcelona**, el qual és un pla de xoc amb un pressupost global de 150 milions d'euros, que té per objectiu revertir la situació de desigualtat de les àrees més castigades de la ciutat, aprofitant les oportunitats de cada territori. Es marca com a principals objectius:

- Recuperar i impulsar l'activitat econòmica dels barris
- Fer front als dèficits urbanístics
- Millorar les condicions de vida de les persones
- Empoderar els veïns i veïnes
- Innovar en les formes de treball de l'administració pública

Els primers barris on s'està executant aquest pla són els de: Bon Pastor i Baró de Viver (Sant Andreu), Trinitat Nova (Nou Barris), Sant Genís dels Agudells i la Teixonera (Horta-Guinardó), Raval Sud i Gòtic Sud (Ciutat Vella), Besòs i Maresme (Sant Martí), La Verneda i La Pau (Sant Martí), Trinitat Vella (Sant Andreu), La Marina (Sants-Montjuïc) i Zona Nord (Nou Barris)

A banda d'aquests plans i iniciatives de tipus més transversal, des de l'ajuntament es porten a terme i s'ofereixen una gran quantitat de serveis i ajuts a la ciutadania, de tipus general i adaptats als diferents col·lectius específics ²:

- Població general i famílies
- Habitatge
- Persones grans
- Infància i adolescència
- Població vulnerable
- Atenció a la dependència
- Joventut
- Població migrant i convivència
- Serveis per a la dona
- Persones amb discapacitat

---

² Es disposa d'una extensa xarxa de serveis, que queden sintetitzats en el web:

<http://ajuntament.barcelona.cat/guiadeserveis/ca/serveis-i-ajuts-la-ciutadania/serveis-socials-i-les-persones>

Tot seguit, es destaquen aquelles actuacions en aquells àmbits que tenen una major relació amb els objectius del Pla Clima.

1.3.2 RECURSOS RELACIONATS AMB HABITATGE

A nivell d'habitatge des de l'Ajuntament s'ofereix el suport i l'ajuda necessària per accedir a un habitatge o evitar perdre'l, mitjançant la **Xarxa d'Oficines de l'Habitatge** (una a cada districte), amb atenció personalitzada a les diferents problemàtiques en matèria d'habitatge i serveis d'assessorament, de mediació i d'ajut en la prevenció de desnonaments.

El setembre de 2016 s'aprovà el **Pla pel dret a l'habitatge de Barcelona 2016- 2025**, amb l'objectiu de garantir la funció social de l'habitatge i avançar en la construcció d'un millor servei públic d'habitatge equiparable al d'altres ciutats europees de referència, resolent 7 grans reptes identificats, com desenvolupar una política activa de rehabilitació que potenciï els entorns més vulnerables, preparar la ciutat per l'envelliment de la població i altres relacionats amb l'accés a l'habitatge, especialment dels col·lectius més vulnerables.

En relació a l'habitatge cal destacar també la **Mesura de govern per afrontar la pobresa energètica i l'emergència habitacional**, (aprovada l'octubre de 2015) i la **Mesura de govern de Rehabilitació urbana: estratègia 2016-2019** (aprovada l'abril de 2016) amb la que es pretén millorar les condicions d'habitabilitat, augmentar el parc d'habitatges de lloguer assequible i promoure les energies renovables, l'ocupació i l'economia local. La mesura de govern contempla l'activació de línies d'ajut i subvenció per a la promoció de mesures de rehabilitació d'edificis i habitatges privats que incorporin, entre d'altres, millores energètiques, així com la inversió tant en eficiència energètica i generació renovables en edificis municipals i espai públic.

1.3.3 RECURSOS PER AFRONTAR LA POBRESA ENERGÈTICA

Des de l'Àrea de Drets Socials es destaquen la prevenció i la detecció precoç com les principals eines contra la pobresa energètica. Amb l'objectiu de garantir els subministraments bàsics d'aigua, electricitat i gas a tots els habitatges del municipi, així com la tarificació social d'aquests, inclosos residus i clavegueram, s'ha impulsat l'**Estratègia Pobresa Energètica Zero**.

Per tal d'implementar-la, i en col·laboració amb l'Agència de l'Energia de Barcelona i les Oficines d'Habitatge, s'han disposat **10 Punts d'Assessorament Energètic (PAE)** repartits per Barcelona que informen i assessoren sobre els drets energètics a les persones que tenen dificultats econòmiques i laborals per fer front a les factures d'electricitat, aigua i gas, i que estan recollits a la Llei 24/2015.

Aquest projecte s'executarà des de gener de 2017 fins a gener de 2019 i es fa després que la prova pilot, que es va dur a terme entre desembre de 2015 i març 2016, rebés una valoració molt positiva tant per part dels usuaris i usuàries com de l'Ajuntament. Durant aquest període, els Punts d'Atenció a la Pobresa Energètica (PAPE), van fer 993

atencions directes a 4 oficines (Sant Andreu, Nou Barris, Sant Martí i Sants-Montjuïc), 540 assessoraments i 118 intervencions a domicili. El servei va generar 412 Sol·licituds d'Informe de Risc d'Exclusió Residencial (SIRER) amb el resultat 297 persones vulnerables protegides per la llei 24/2015 via IRER i 232 aturaments provisionals de talls de subministrament. A l'informe final de la prova (Informe de Servei. Resultats de la Prova Pilot dels Punts d'Atenció a la Pobresa Energètica 30 Novembre 2015 - 31 Març 2016) desenvolupat per la Fundació ABD i l'Associació Ecoserveis (Abril 2016) es contextualitza la situació de la pobresa energètica i s'analitzen les seves causes i conseqüències.

Amb la creació dels PAE es genera una eina per la atenció, orientació i detecció de persones en risc d'exclusió al mateix temps que elabora una diagnosi de cada cas, derivant en un assessorament personalitzat i/o en una intervenció. Aquestes intervencions van des de petites actuacions estalviadores i mesures in situ, a l'actuació davant situacions de greu vulnerabilitat o urgència.

Per una altra banda, l'Àrea de Drets Socials en col·laboració amb les Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS), van treballar plegats un projecte de 6 mesos de durada amb la intenció d'intervenir a llars derivades per Serveis Socials per millorar els drets de les persones que hi vivien i l'eficiència energètica de les seves vivendes.

Per ampliar la detecció de casos de pobresa energètica, Drets Socials també col·labora amb altres serveis com per exemple el personal dels **Bombers de Barcelona que fan atenció directa a les llars** i poden ser detectors de situacions de vulnerabilitat energètica. Com conseqüència, s'ha elaborat un **protocol en el qual s'estableixen certs indicadors que poden ser senyals de risc**. També ajuden a **detectar possibles casos de vulnerabilitat als Centres d'Atenció Primària (CAP)** que poden derivar a un PAE qualsevol persona en situació de risc i que es pugui beneficiar d'un assessorament energètic.

En el cas de detecció de consums elevats, des del departament d'Ecologia Urbana de l'Ajuntament i amb la gestió d'Ecoserveis, s'està impulsant el programa "**Carrega't d'Energia**", consistent en la realització de tallers per facilitar la comprensió i lectura de les factures de subministraments, el canvi d'hàbits per reduir la despesa energètica i d'aigua, i així reduir l'impacte econòmic de les factures en els pressupostos familiars.

1.3.4 RECURSOS RELACIONATS AMB EDUCACIÓ

A nivell educatiu, és especialment rellevant el paper que aquest àmbit pot tenir en la sensibilització i comunicació de les estratègies de resiliència i adaptació al canvi climàtic.

La gestió, planificació i coordinació dels serveis educatius que es porta a terme des de l'**Institut Municipal d'Educació de Barcelona**, el qual és responsable de la gestió de les escoles bressol municipal, escoles municipals de música i Conservatori, realitza nombroses actuacions per promoure la participació, la innovació i la millora de l'acció educativa a la ciutat en el marc del compromís de Barcelona com a Ciutat Educadora,

promou una innovadora oferta d'activitats educatives per als centres docents i gestiona una línia de recursos pedagògics adreçats a la comunitat educativa.

Per la seva banda el **Consorci d'Educació de Barcelona**, es defineix com un ens públic de caràcter associatiu, integrat per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona per a la gestió conjunta de les funcions, les activitats i els serveis en matèria educativa, i entre altres funcions, gestiona les 13 escoles de primària; 9 instituts; 4 centres d'educació especial; 2 centres d'ensenyaments artístics i els 2 centres d'educació permanent d'adults públics a la ciutat.

A nivell relacionat amb la sostenibilitat existeix el programa **Barcelona + Sostenible**, el qual esdevé la concreció de l'Agenda 21 de la ciutat, i que ha estat consensuat per més de 900 organitzacions de la ciutat. Aquest es concreta en 4 àmbits de treball: Entitats i empreses + sostenibles, Escoles + sostenibles, Comerços+Sostenibles, Ajuntament + Sostenible i Ciutadania + Sostenible.

Pel que fa a **Entitats i empreses + Sostenibles**, s'ofereixen serveis de suport i formació per tal de potenciar entitats i empreses més compromeses amb el medi ambient. Així, a banda d'assessorament específics s'ofereixen jornades, debats i recursos al servei de les empreses de la ciutat.

Pel que fa al programa **Ajuntament + Sostenible**, té per objectiu principal afavorir l'acció social i el respecte pel medi ambient a través de la seva contractació (contractació responsable) i l'ambientalització de la seva pròpia organització. Aquest objectiu es va concretar en un procés participatiu intern (Convenció Ajuntament + Sostenible) que es va concretar en el document "Programa Ajuntament + Sostenible, compromisos de futur".

El programa **Escoles + Sostenibles** (abans Agenda 21 Escolar) pensat per facilitar la implicació dels centres educatius en l'ambició projecte planetari d'imaginar i construir un món millor i més sostenible, començant per la intervenció en l'entorn més immediat. El vector canvi climàtic esdevé un element que s'analitza de forma transversal en altres programes que es porten a terme. Així, per exemple, es realitzen temes de recerca en matèria de meteorologia impulsats de forma voluntària per algunes escoles.

A nivell d'activitats per escoles existeix també el **Consell d'Innovació Pedagògica**, el qual aplega actualment 155 institucions i entitats ciutadanes que ofereixen activitats educatives per a escolars. Aquesta oferta educativa, que es concreta en el Programa d'Activitats Escolars (el PAE), se situa en el pla de l'ús didàctic de la ciutat. Els objectius del Consell són:

- Optimitzar la ciutat com a agent educatiu
- Promoure i millorar el coneixement mutu, el diàleg i el treball conjunt entre entitats educatives i centres escolars
- Ampliar les possibilitats que els infants i joves tenen d'aprendre
- Facilitar les sinergies entre els agents educatius de la ciutat

Inclou un cercador d'activitats que permet filtrar per cicle educatiu, per entitat, per àmbits temàtics, per competències bàsiques i per districte. Entre els àmbits temàtics es troba el de Medi Ambient i entorn natural que té com a subtemes els de biodiversitat, biòtops i ecosistemes, gestió i sostenibilitat ambiental, món rural, parcs urbans i metropolitans i patrimoni natural. Per tant, el canvi climàtic es tracta, en tot cas, de forma transversal en aquests subàmbits. El Programa **Com Funciona Barcelona? Escoles** és l'aportació de la Gerència d'Ecologia Urbana al Programa d'Activitats Escolars de la ciutat i permet visitar les clavegueres, edificis amb plaques solars o punts verds de Barcelona.

En un marc més ampli dirigit a la **ciutadania** es disposa de l'equipament de **La Fàbrica del Sol**, des d'on s'impulsen activitats orientades a aportar i intercanviar idees per avançar en el camí de la sostenibilitat. Un dels programes més destacats és el Com Funciona Barcelona? adreçat a públic adult, des d'on es realitzen i es promouen activitats per conèixer la gestió de l'aigua, l'energia, els materials, la qualitat ambiental i el verd i la biodiversitat de la ciutat. A banda, disposa d'un servei de documentació per escoles per treballar temes relacionats amb el medi ambient. Existeixen altres equipaments com el **Centre de la Platja o altres equipaments de districte (la Casa de l'Aigua a Nou Barris, L'Aula Ambiental de la Sagrada Família, el Centre Cívic de Can Deu a Les Corts, Aula Ambiental del Bosc Turull a Gràcia)** treballen en xarxa i que tenen aquesta vocació de fomentar elements relacionats amb l'educació ambiental, i que, de forma transversal, tracten elements relacionats amb el canvi climàtic. Alguns programes d'educació ambiental que es treballen de manera col·laborativa són el programa Carrega't d'Energia, amb 4 tallers per fomentar l'estalvi, l'eficiència energètica i la producció amb energies renovables a les llars o el programa RENOVA d'intercanvi de roba per allargar-ne la seva vida útil.

En aquest àmbit de caire més ciutadà destaquen recursos com els **Ateneus de Fabricació**, els quals són un nou servei públic on les persones aprenen, treballen i col·laboren per fer realitat idees que, alhora, transformen l'entorn i poden contribuir al desenvolupament social. Les seves activitats s'articulen en tres programes: el pedagògic adreçat als centres educatius (oferint visites, tallers i acompanyament en projectes de centre per introduir-se en el món de la fabricació digital); el programa de famílies (amb l'objectiu que la tecnologia i les noves formes d'organització s'aprenguin en família per poder acompanyar l'infant en el seu desenvolupament experiencial) i el programa d'innovació social que pretén apropar cada Ateneu de Fabricació al seu entorn local més proper, i fer aflorar el talent ocult que hi ha al territori, entre els veïns, les veïnes i les entitats, per tal de millorar la seva qualitat de vida i la cohesió social. L'Ateneu de la Fàbrica del Sol està dedicat a la fabricació digital de materials reutilitzats i reciclats, per fomentar l'economia circular.

També es poden destacar programes com el **BioBlitzBCN** en el que anualment es realitzen activitats i itineraris científics relacionats amb la natura i on la ciència ciutadana hi té un pes rellevant.

Des del departament de Creativitat i Innovació de l'Institut de Cultura de Barcelona, conjuntament amb altres entitats i administracions s'ha creat **l'Oficina de Ciència**

Ciudadana, la qual busca la participació ciutadana en la recerca científica mitjançant experiments col·lectius. Des d'aquesta oficina s'ha publicat el recull *Ciència Ciutadana: 20 projectes per fer ciutat*, on es recullen un seguit de projectes relacionats amb aquesta temàtica.

La meta és desplegar i coordinar transversalment en els districtes de la ciutat un projecte estratègic de participació ciutadana que vol ser "de baix a dalt" i que es basa en els preceptes de la innovació social i l'economia col·laborativa

A nivell d'espai públic cal mencionar les accions que es porten a terme des de l'Institut d'Infància i Adolescència, des d'on es coordina el grup **Espai públic, infància i adolescència**, grup transversal de treball dins l'Ajuntament de Barcelona amb l'objectiu de repensar i incorporar millores concretes en l'espai públic en clau d'infància i adolescència. Es tracta d'un treball transversal que va prenent forma amb responsables tècnics de diversos departaments municipals, tant de l'àrea d'ecologia urbana, com la de drets socials incloent, per ara, parcs i jardins, model urbà, biodiversitat i BCN + sostenible, participació, promoció de la infància, adolescència i joventut.

Així mateix, en l'**Audiència Pública als nois i noies de Barcelona**, es tracta de forma transversal diversos temes relacionats amb el medi ambient, i de forma més específica amb el canvi climàtic. Així, cada curs es tracte de forma específica temes relacionats amb la ciutat, i, per exemple, al curs 2007-2008 el tema va ser *Barcelona Futur! Millorant la ciutat defensem la terra: propostes per actuar davant el canvi climàtic*.

1.3.5 PLANS I PROGRAMES MUNICIPALS ESPECÍFICS

Dins d'aquestes diverses àrees de treball, es destaquen els següents recursos disponibles actualment:

Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials de Barcelona 2017-2027: té com a missió assolir els següents objectius: 1) Aconseguir que tots els plans de l'Ajuntament de Barcelona i de les entitats de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva tinguin com a marc de referència les finalitats descrites i identificades en el model social de Barcelona 2027. 2) Articular en les línies estratègiques i els objectius de línia, els projectes, accions i recursos tant del conjunt de l'Ajuntament de Barcelona (Àrees municipals i Districtes) com de les entitats socials de la ciutat. 3) Gestionar la coproducció a través del treball en xarxa per a desplegar els nous projectes estructurants o tractors.

Pla de Lluita contra el sensellarisme de Barcelona 2016-2020: Aprovat al desembre de 2016, compta amb la participació de totes les entitats i institucions que pertanyen a la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar (XAPSLL). El pla s'estructura en nou eixos i 25 objectius en relació directa amb la lluita contra el sensellarisme. Entre ells destaca la voluntat expressada en el **PAM per fer front a l'exclusió habitacional** de les persones més colpejades per processos d'empobriment, d'assegurar els mínims vitals a tota la població i d'articular uns serveis socials bàsics d'atenció integral prioritzant l'autonomia personal i l'acompanyament en l'accés a l'habitatge.

Aquests col·lectius son especialment vulnerables als efectes del canvi climàtic (onades de calor i calor extrema, pluges torrencials i tempestes amb vents forts, augment de la probabilitat de períodes de sequera, etc.), per tant el Pla haurà de contemplar mesures i metodologies d'intervenció que tinguin en compte variables climàtiques que no s'havien tingut en compte fins ara. En aquest sentit, tal i com es descriu al següent capítol (1.3.6 *Catàleg de Serveis i Ajuts*), cal fer especial atenció als **Plans d'Actuació per Onades de Calor**, on es reforcen dels serveis d'atenció de carrer i telefònica, així com equipaments municipals, per atendre les persones i col·lectius més vulnerables davant episodis d'onada de calor i de nits tòrrides.

Actualment, des del **Consell Municipal d'Immigració de Barcelona** se està treballant en la elaboració del **Pla d'Immigració**, el qual te prevista la seva aprovació al llarg del 2018. Aquest òrgan s'organitza des del Pla de Treball del consell municipal d'immigració de Barcelona (2016–2019), un pla de treball elaborat de forma participativa amb les entitats que conformen aquest Consell i l'Ajuntament de Barcelona. A través d'aquest pla es treballa per avançar en l'exercici efectiu dels drets i en la igualtat d'oportunitats, amb l'objectiu final d'assolir la plena ciutadania. El **Pla de Interculturalitat** o el **Pla de Lluita contra la Islamofòbia** son fruit d'aquest consell.

Pla de Salut Mental 2016-2022: el Pla desenvolupa l'estratègia de la qual es dota el Govern de la ciutat per abordar directament polítiques de millora de la salut mental. Aquestes polítiques es despleguen en quatre línies estratègiques que van des de l'abordatge dels determinants socials que afecten la salut mental de la població, passant per mesures per garantir els serveis necessaris i una atenció accessible a tothom, però posant una atenció molt especial a les persones amb situació de vulnerabilitat.

Segons el Pla, atès que existeix una relació estreta entre pobresa i salut mental, cal millorar els sistemes de protecció social per afrontar els efectes d'una recessió de llarga durada (Allen, 2004), amb accions adaptades a cada etapa vital. En aquest sentit, l'Associació Europea de Psiquiatria (EPA) recomana, entre altres estratègies, la provisió de suport econòmic: mesures per alleugerir els deutes i la caiguda dels ingressos de les famílies. (El suport a la pobresa energètica donaria resposta a aquesta estratègia).

Pel que fa a **Gent Gran**, s'està elaborant la mesura de govern: **Estratègia d'envelliment a 10 anys (2017-2027)**, i una **Mesura de govern de les accions de promoció adreçades a les persones grans**, que està previst que s'aprovi l'octubre de 2017.

Respecte de l'àmbit d'**Infància**, actualment s'està elaborant un **document de prioritats per 2017-2021**.

1.3.6 CATÀLEG DE SERVEIS I AJUTS

Els serveis socials de l'Ajuntament de Barcelona s'adrecen a aquelles persones, famílies o col·lectius que es troben en situacions de risc o exclusió social. Els professionals dels serveis socials avaluen la situació personal i social de la persona sol·licitant i determinen l'orientació més adequada per donar resposta a les seves necessitats, sempre en funció dels recursos disponibles.

A continuació es destaquen alguns d'aquests serveis per la seva vinculació directe als efectes negatius que pugui tenir el canvi climàtic:

Servei d'atenció a la pobresa energètica: es pot considerar que una llar està en situació de pobresa energètica quan no pot fer front a les despeses de pagar l'energia suficient per a satisfer les seves necessitats domèstiques i/o es veu obligat a destinar una part molt important dels ingressos per a pagar la factura energètica. L'Ajuntament de Barcelona informa i assessora els consumidors sobre quines mesures ha d'emprendre per tal que les companyies no els tallin el subministrament d'electricitat, aigua i gas quan tinguin problemes econòmics greus per sufragar-ne el cost. També informa sobre com mantenir la llar a unes condicions adequades de temperatura i de consums a un preu just, i facilita informació per obtenir un descompte del 25% en la factura de l'electricitat gràcies al "bo social". Actualment s'està en procés de redefinir aquest servei cap a un assessorament més integral en matèria energètica.

Ajuda pel pagament d'una part de la factura de l'aigua. Fons de solidaritat d'Agbar: el Fons de Solidaritat està destinat a minorar les despeses de subministrament domiciliari d'aigua potable i va dirigit a les persones i famílies que acreditin una situació de precarietat econòmica.

Fons extraordinari per ajuts puntuals d'urgència social. L'objectiu és oferir a famílies de Barcelona amb infants i/o adolescents menors de 16 anys en situació de vulnerabilitat un recurs econòmic per cobrir necessitat bàsiques d'alimentació, roba, material escolar i mobilitat. **Es vehicula amb Targeta Barcelona solidària:** la Targeta Barcelona solidària és una targeta moneder creada per l'Ajuntament de Barcelona per fer més àgil el pagament dels ajuts d'alimentació que es donen des dels centres de serveis socials a persones sense recursos. La targeta es pot utilitzar a qualsevol establiment d'alimentació, grans superfícies i mercats municipals.

Ajuts pel pagament del lloguer: S'ha impulsat un programa d'ajuts pel pagament del lloguer per fer front al pagament del lloguer de les unitats de convivència que tinguin ingressos baixos o moderats, a qui el cost de l'habitatge pot situar en risc d'exclusió social residencial.

Programa Pisos Buits: Consisteix en la captació d'habitatges del mercat privat per a destinar-los a lloguer social, donant als propietaris d'aquests pisos el màxim de garanties per al cobrament del lloguer i el finançament per fer obres, ja que el programa inclou la possibilitat de rehabilitar els habitatges buits.

Programa d'ajuts a la rehabilitació d'habitatges: en la convocatòria de 2016 es posa l'accent a l'interior dels habitatges, prioritzant l'habitabilitat i accessibilitat, a banda de continuar impulsant la rehabilitació d'edificis d'ús residencial, fomentant l'accessibilitat, salut i estalvi energètic.

Serveis municipals d'atenció social a les persones grans s'estructuren en dos nivells: a) **l'atenció primària:** suposa el punt d'accés immediat al sistema de serveis socials; orienta i dona suport a les persones grans per mitjà d'un conjunt de recursos que els possibiliten

seguir desenvolupant les activitats de la vida diària en el seu entorn més proper i amb bons nivells de qualitat de vida. b) **l'atenció especialitzada**: implica suport assistencial d'intensitat variable en funció del procés de pèrdua d'autonomia de la persona gran; els equipaments d'aquesta xarxa (centres de dia, residències assistides, habitatges amb serveis,...) es posen al servei d'itineraris d'atenció el més personalitzats possibles, amb l'objectiu de garantir la qualitat de vida de les persones grans en situació de dependència. Són d'especial rellevància:

- **El Centres Municipals de Serveis Socials de l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS)**, són l'equipament base de referència de la xarxa d'atenció social. Operen com a punt d'accés al sistema en el conjunt de barris de la ciutat (40 Centres a Barcelona). Els serveis que ofereixen a les persones grans, per mitjà dels equips multidisciplinaris que hi treballen, són, en síntesi, els següents: a) Informació, orientació i assessorament en relació a problemes personals i familiars; b) Assessorament jurídic i psicològic; c) Tractament i abordatge sostingut, de caràcter personal, familiar o grupal, de problemàtiques complexes, d) Accés als serveis socials d'atenció domiciliària, e) Tramitació i accés a recursos d'atenció especialitzada a persones grans; f) Vinculació de les persones grans al teixit associatiu del barri per tal de generar inclusió relacional i participació en la comunitat.
- **Els serveis d'atenció domiciliària** Els Serveis Socials d'Atenció Domiciliària (SSAD) ofereixen una atenció de caràcter integral i personalitzada a les famílies amb dificultats per a la realització de les activitats bàsiques de la vida quotidiana, o per al seu desenvolupament personal i social, procurant-los atenció en el seu entorn habitual de vida. La durada de l'atenció, així com la intensitat d'aquesta, es defineixen en funció del perfil de necessitats de cada llar o persona que accedeix al servei.
- **El servei de teleassistència** és un servei amb un important component tecnològic que presta una atenció les 24 hores del dia, els 365 dies de l'any i té una doble funció: Oferir una resposta adequada a les peticions d'ajuda de les persones usuàries i actuar de forma preventiva, mantenint un contacte continuat amb la persona per prevenir situacions d'inseguretat, d'aïllament o soledat.
- **Servei d'acolliment d'urgència per a gent gran (SAUV)**: servei per atendre a persones grans que es troben en situació d'urgència social que requereix una actuació immediata, per oferir-los un acolliment temporal i atenció a les seves necessitats bàsiques (allotjament, alimentació, salut i higiene, etc) mentre es troben els recursos més adients per a tractar la seva situació. L'atenció es presta en el centre municipal que presta aquest servei o bé en places de residències de la ciutat concertades per cada cas concret.

Servei d'Atenció a les Emergències Socials: atenció a les persones que es veuen afectades per sinistres (incendi, inundació, esfondrament d'un edifici, etc.). Inclou serveis com ara: atenció psicosocial, allotjament temporal, generalment de 3 a 5 dies, en establiments hotelers de la ciutat, cobertura de les necessitats bàsiques (alimentació i higiene), etc.

Aquests serveis s'activen davant una situació de sinistre o quan s'activa un pla d'emergència, i actuen en coordinació amb altres serveis (Bombers, Guàrdia Urbana, SEM, etc.), per tal d'atendre les persones afectades i proporcionar l'ajuda necessària perquè puguin tornar a la normalitat tan aviat com sigui possible. Les actuacions d'emergències socials són les següents:

- Atencions ordinàries: incendi, explosions, desallotjaments preventius, etc.
- Plans d'Emergència Municipal: Sempre que es consideri necessari
- Pla d'Acció del Grup Logístic Social en 5 Procediments específics:
  - Operació Fred
  - Onada de Calor
  - Emergències Massives
  - Suport Psicològic
  - Atenció a dones víctimes d'extrema violència

Servei d'Urgències Socials: té l'encàrrec de complementar la xarxa municipal de serveis socials bàsics i especialitzats, amb l'atenció a persones i/o famílies que presenten una situació d'urgència o alt risc social. La urgència es defineix com una situació excepcional i puntual que requereix d'una intervenció professional immediata perquè no es produeixi un deteriorament o empitjorament de la situació esdevinguda. Pot afectar a un individu o a una unitat familiar. L'atenció que es requereix es pot facilitar amb els mitjans propis dels serveis socials. Els fets més freqüents desencadenants d'una situació d'urgència social són: pèrdua sobtada de l'allotjament, pèrdua d'autonomia funcional parcial o total, manca d'alimentació especialment en persones vulnerables com ara infants o gent gran, abandonament d'infants o persones grans, maltractaments, etc. El Servei d'Urgències intervé en aquestes situacions en base als diferents Protocols i convenis de col·laboració, amb altres serveis municipals o de la Generalitat.

Serveis d'atenció social a persones, famílies i col·lectius en situació de sensellarisme: serveis adreçats a millorar les condicions de vida i el grau d'autonomia de les persones que viuen en situació de sensellarisme i que presenten un grau alt de vulnerabilitat social. Els serveis ofereixen atenció a les persones sense sostre i a les persones i famílies que viuen en assentaments irregulars i en altres tipus d'infrahabitatge amb les mateixes dinàmiques, tant a través de l'atenció i la intervenció social en el medi on les persones viuen i pernocten com en l'atenció i tractament social en els centres de serveis socials de ciutat.

Xarxa d'Atenció a Persones sense Llar (XAPSL): forma part de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, i està formada actualment per trenta tres entitats i organitzacions, que ofereixen atenció social i recursos per a les persones sense llar. L'Ajuntament de Barcelona n'és l'impulsor i un membre de la xarxa.

1.3.7 PLANS D'EMERGÈNCIA MUNICIPAL

La protecció civil és un servei públic i l'Ajuntament té competències plenes en el seu terme municipal. L'Ajuntament, com a entitat bàsica de protecció civil, conjuntament

amb altres administracions, disposa de capacitat general d'actuació, planificació i coordinació en aquesta matèria amb l'objectiu principal de garantir la protecció física de les persones i els seus bens en situació de greu risc col·lectiu, calamitat pública o catàstrofe extraordinària, en què la seguretat i la vida de les persones puguin perillar o sucumbir massivament. Per planificar aquesta coordinació s'han establert una sèrie de plans d'emergència municipals, alguns molt vinculats als efectes del canvi climàtic, com:

- PAM per RISC D' INCENDI FORESTAL
- PAM per RISC D' INSUFICIÈNCIA DRENANT (INUNDACIONS) i PROTOCOL PER MAL ESTAT DE LA MAR
- PAM per a NEU I GEL
- PLA BÀSIC D'EMERGÈNCIES MUNICIPALS i PROTOCOLS DEL PLA BÀSIC per VENTADES i per ONADA DE CALOR

1.4 ACTUACIONS SUPRAMUNICIPALS EN MATÈRIA D'ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC

En el context territorial en què es localitza Barcelona, existeixen documents i plans que aborden l'adaptació al canvi climàtic. Tot seguit, es relaciona com els instruments disponibles a nivell autonòmic i metropolità aborden els elements relacionats amb l'àmbit social.

L'Estratègia Catalana d'Adaptació al Canvi Climàtic, incorpora mesures que tenen per objectiu incloure el vector social, que en síntesi són les següents:

- Promoure estructures institucionals de gestió públiques més descentralitzades, on es fomenti la participació social en la presa de decisions.
- Disminuir la desproporció existent entre els majors recursos d'investigació destinats a les dimensions físiques del canvi climàtic respecte als menors recursos destinats a les dimensions humanes i socials del canvi climàtic
- Fomentar la informació i sensibilització ciutadanes vers l'eficiència i l'estalvi en l'ús dels recursos naturals, i els avenços científics sobre els riscos naturals i el canvi climàtic
- Construir un procés transparent i participatiu amb la ciutadania, en general, i amb els sistemes i sectors més vulnerables, en particular, que permeti la transferència del coneixement per tal d'identificar i avaluar les possibles mesures d'adaptació.
- Construir i mantenir bancs de dades sobre variables climàtiques i impactes per sectors i sistemes, amb la inclusió de dades socials i econòmiques.
- Elaborar programes per prevenir les situacions de pobresa energètica en els grups socials més vulnerables.
- Elaboració de polítiques actives que fomentin la rehabilitació d'habitatges a partir de mesures d'incentivació i de programes formatius sobre la rehabilitació.

Per la seva banda, el **Pla d'adaptació al Canvi Climàtic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (2015)**, no defineix mesures específicament relacionades amb el vector social, tot i que diverses mesures relacionades amb la gestió de l'aigua o l'energia, hi poden tenir una relació indirecta.

1.5 SESSIONS PARTICIPATIVES

Com a part del procés de redacció del pla i amb l'objectiu de compartir i consensuar el seu contingut, es va crear un grup de treball de Resiliència i Adaptació al Canvi Climàtic, format per persones de l'Ajuntament que, d'una manera o altra, tenen implicació en la lluita contra el canvi climàtic.

El Grup es va reunir en una sessió organitzada el maig de 2016, centrada en realitzar unes valoracions a nivell de percepció dels participants sobre els impactes del canvi climàtic i el grau de preparació de la ciutat per fer-los front. Caldrà contrastar aquestes percepcions amb els resultats de l'Estudi dels Impactes del canvi climàtic a Barcelona que també forma part del Pla Clima.

Hi van participar un total de 30 persones, experts municipals en els diferents àmbits, que es van dividir en 5 taules temàtiques: 1) urbanisme, edificació i espai públic, 2) espais verds i biodiversitat, 3) qualitat de l'aire i mobilitat, 4) infraestructures, serveis urbans i cicle de l'aigua i 5) àmbit social, econòmic i salut.

A l'Annex I es presenten els resultats de la primera sessió participativa. Concretament es detallen els principals riscos detectats en base a l'exposició i resiliència de la ciutat. Els resultats es presenten desglossats segons les opinions del grup expert i la resta de grups.

1.6 CONCLUSIONS

Tenint en compte l'objectiu del present Pla, es considera necessari destacar les següents conclusions pel que fa a la diagnosi de l'àmbit social. Aquestes permeten fixar les bases per a la definició de l'estratègia de la ciutat a fi d'adaptar-se als reptes que suposa el canvi climàtic.

- El canvi climàtic està augmentant la intensitat i freqüència de fenòmens meteorològics extrems i pot tenir repercussió en la garantia de subministrament de recursos com l'aigua, l'energia i els aliments.
- A més, donada la tendència a l'augment de les temperatures i canvis en el règim pluviomètric que pronostiquen els escenaris climàtics de futur, es poden produir canvis en els patrons de consum i en la disponibilitat de recursos d'energia i aigua.
- S'apunta a una disminució del confort a les llars davant altes temperatures, tant diürnes com nocturnes, alhora que un augment de la complicació de la gestió econòmica de les famílies. A la vegada que pot disminuir dràsticament

la necessitat de consum energètic per calefacció a les llars, la necessitat de refrigeració es pot veure significativament augmentada. Caldrà posar especial atenció en la garantia de serveis bàsics i confort climàtic a les llars més vulnerables.

- Els col·lectius més vulnerables als impactes derivats del canvi climàtic són les persones sense llar i aquelles amb situació de pobresa, així com els malalts crònics i persones d'edat avançada
- Els serveis socials que proporciona la ciutat de Barcelona són extensos i cobreixen molts àmbits, però existeix encara marge de maniobra per pal·liar efectes derivats del canvi climàtic.
- S'apunta a una necessitat de flexibilitat en el desplegament de protocols d'actuació social, en funció de les noves variables climàtiques projectades pels escenaris de futur de l'IPCC i els estudis de regionalització a escala local de Barcelona.
- S'espera un augment dels moviments migratoris ocasionats pel canvi climàtic.
- Cal formació sobre els potencials impactes derivats del canvi climàtic adreçada als tècnics municipals, per tal que puguin tenir-los en compte en el desenvolupament de la seva feina (redacció de plans i programes, metodologies d'avaluació, protocols d'actuació, etc.)
- També cal fer divulgació dels impactes del canvi climàtic i potenciar les accions comunicatives adreçades a la ciutadania

1.7 CONSIDERACIONS FINALS

A continuació es presenten algunes idees i suggeriments derivats del procés de diagnosi i que seran considerades en la redacció del Pla Clima.

- Definir una política integral d'atenció als col·lectius més vulnerables a partir d'una diagnosi sobre l'afectació dels impactes del canvi climàtic en aquells col·lectius amb situacions de risc social, prestant especial atenció a les persones sense llar i en situació de pobresa.
- Millorar les condicions de confort climàtic dels edificis.
- Detectar els barris més vulnerables en funció de la seva morfologia i característiques urbanes, perfil socioeconòmic de la població i coordinar accions amb projectes de transformació urbana projectats o en implementació, com per exemple el Pla de Barris.
- Fomentar a nivell de comunitat de veïns els valors de potenciar el verd en les edificacions.
- Establir programes formatius pel personal tècnic de l'Ajuntament sobre els riscos climàtics i els seus efectes derivats.
- Establir mecanismes per fer divulgació dels impactes del canvi climàtic, així com les eines per a fer-hi front, i potenciar les accions comunicatives adreçades a la ciutadania, especialment als col·lectius més vulnerables (gent gran, malalts

crònics, infants, col·lectius amb risc d'exclusió ...) tant a nivell de prevenció com en episodis de risc (per temperatures elevades, aparició de nous riscos sanitaris per malalties de transmissió per vectors,..)

- Integrar els conceptes d'adaptació i resiliència de forma transversal en les diferents activitats educatives que es porten a terme des de l'Ajuntament.
- Integrar al món educatiu en la tasca de sensibilització i comunicació del Pla. Integrar l'adaptació al canvi climàtic en el programa Barcelona + Sostenible i les accions que s'hi promouen.
- Incloure el vector adaptació al canvi climàtic en els programes escolars. Possibilitat de crear una "maleta del clima" o de treballar projectes temàtics més específics, per exemple relacionats amb la calor.
- Potenciar els treballs de recerca a secundària relacionats amb el canvi climàtic, oferint recursos als professors, com pot ser la possibilitat d'organitzar seminaris.
- Aprofitar els equipaments de ciutat (centres de salut, casals per a gent gran, centres esportius,...) com espais per a difusió i implementar programes relacionats amb el canvi climàtic.
- Tenir en compte l'adaptació al canvi climàtic en els espais de joc per a infants i en els patis escolars. Adaptar els plecs de l'Ajuntament per a permetre certa flexibilització. En l'àmbit dels patis escolars, recuperar la potenciació d'espais verds (exemple de l'Escola Alexandre Galí), tenint en compte que moltes escoles potencien activitat relacionades i reclamen suport en aquest àmbit.
- Potenciar els temes relacionats amb la ciència ciutadana i el mapatge d'elements relacionats amb el canvi climàtic.
- Flexibilitzar els protocols d'actuació existents en funció de les noves variables climàtiques. (Per exemple desplegament dels Plans de calor o fred segons noves necessitats, revisió dels seus llistats d'activació, allargament de la dieta d'estiu als menjadors socials, etc.)
- Establir mecanismes per donar resposta a noves necessitats relacionades amb el canvi climàtic com per exemple ubicació de noves fonts d'aigua al carrer o serveis d'higiene.
- Dur a terme un inventari "d'espais de refugi climàtics" on poder dirigir als col·lectius més vulnerables en condicions climàtiques extremes, especialment durant episodis d'altres temperatures.
- Revisar el Pla Estratègic de Turisme i treballar amb la Direcció de Turisme per donar-los a conèixer les variables climàtiques i impactes esperats pels escenaris de futur, amb l'objectiu d'incorporar criteris d'adaptació climàtica a les línies d'actuació on es valori necessari.

1.8 ANNEX I. RESULTATS DE LES SESSIONS PARTICIPATIVES (MAIG 2016*)

*Donat el lapse de temps transcorregut des que es va realitzar la sessió d'avaluació d'impactes i grau de resiliència de la ciutat per fer-los front i el tancament del dels documents de diagnosi, es possible que no s'hagin considerat accions planificades o implementades des d'aleshores que podrien fer variar aquestes percepcions.

OPINIÓ DEL GRUP EXPERT		
AUGMENT EFECTES DE LA CALOR	EXPOSICIÓ	RESILIÈNCIA
Disminució del confort en vivendes amb pitjors condicions d'habitabilitat	IMPACTE ALT	POC PREPARAT
AUGMENT DELS PERÍODES DE SEQUERA I/O PLUGES TORRENCIALS		
Disminució de confort en vivendes amb pitjors condicions d'habitabilitat	IMPACTE ALT	POC PREPARAT
Vulnerabilitat dels equipaments residencials, sanitaris i socials (exemple NY)	IMPACTE MOLT ALT	POC PREPARAT

OPINIÓ DE LA RESTA DE GRUPS		
AUGMENT EFECTES DE LA CALOR	EXPOSICIÓ	RESILIÈNCIA
Risc per a les persones que efectuen treballs a l'aire lliure.	IMPACTE MOLT ALT	MOLT POC PREPARAT
AUGMENT DELS PERÍODES DE SEQUERA I/O PLUGES TORRENCIALS		
Escassetat d'aigua per consum domèstic per afectació dels recursos disponibles.	IMPACTE MOLT ALT	POC PREPARAT

